
Anàlisi de la transformació urbanística de Sant Martí

Impacte dels JJOO i els principals plans urbanístics (Pla 22@ i PEMB 2020) en la configuració actual dels barris

Resum del treball

Universitat Politècnica de Catalunya
Màster en Sistemes d'Informació Geogràfica
Curs 2016-2018

Sofía Valenciano Sánchez

INDEX

INTRODUCCIÓ.....	2
Objectius i objecte d'estudi	2
Metodologia	3
DESCRIPCIÓ DEL CONTINGUT.....	3
1992 ELS JOCS OLÍMPICS A BARCELONA	3
Resum i aportacions de les entrevistes de l'Arxiu Municipal de Barcelona a "Barcelona '92 Visita d'Obres"	4
2000-2010 EL PLA 22@BARCELONA.....	4
Objectius del Pla 22@.....	5
2010-2020 PLA ESTRATÈGIC METROPOLITÀ BARCELONA 2020.....	6
Objectius i projectes.....	7
Com afecta a Sant Martí.....	7
DADES DE L'EVOLUCIÓ URBANÍSTICA	7
Evolució de les llicències d'obres majors per sectors.....	7
Evolució de l'ús del sòl al districte de Sant Martí	8
CONCLUSIONS	10
BIBLIOGRAFIA.....	13

INTRODUCCIÓ

El districte de Sant Martí a Barcelona és conegut per la seva antiga tradició obrera, agrícola i industrial i per la seva ràpida transformació al llarg dels últims 20-30 anys. Sant Martí, amb els seus deu barris, és el segon districte més poblat de Barcelona i, contràriament, és un dels menys urbanitzats. Durant els últims 15 anys s'han dut a terme moltes modificacions urbanístiques rellevants a la zona però és, concretament als barris del Poblenou, Provençals del Poblenou, Diagonal Mar i el Front Marítim o el Parc i la Llacuna del Poblenou, on als darrers anys s'estan duent a terme les modificacions urbanístiques més significatives. Concretament Plans com el de 22@Barcelona, a petita escala, dissenyat per tal de transformar íntegrament el barri del Poblenou i les seves immediacions, de tradició obrera i industrial, en una zona d'espais per el desenvolupament, la recerca i la innovació productiva, característiques molt atractives per a les grans multinacionals. Altres modificacions com les que inclouen el Pla Estratègic Metropolità Barcelona 2020 o les pròpies modificacions del Pla General Metropolità, que concentren a Sant Martí una bona part de les seves inversions per tal de dinamitzar la zona, dotar-la de més comoditats per als veïns establerts i els futurs i obrir-la o nous sectors productius.

OBJECTIUS I OBJECTE D'ESTUDI

En aquest treball es farà un anàlisi i comentari de quins han estat els projectes urbanístics que han definit el districte de Sant Martí. Es farà una crítica o valoració de les perspectives de futur més immediates del barri en relació als Plans urbanístic més significatius per al desenvolupament d'aquest.

L'objecte d'estudi es limitarà a les transformacions urbanístiques, com han anat evolucionat al llarg dels últims anys, quins han estat els projectes més significatius i la seva consonància amb les necessitats més immediates de la zona. De igual manera en alguns casos es tindrà en compte l'efecte que produeixen alguns projectes al total de la ciutat de Barcelona. Tot i així l'àmbit central de l'estudi es basarà en els barris del sud del districte, aquest son el Poblenou, el Parc i la Llacuna del Poblenou, Diagonal Mar i el Front Marítim i Provençals del Poblenou.

En aquest treball es farà aquest anàlisi i, en funció de la visió global pròpia, més la d'altres experts i varis testimonis, es conclourà amb una crítica respecte el que s'ha fet, s'està fent i es farà als barris de Sant Martí.

De forma més concreta, a més a més de parlar de cada un dels plans més significatius, s'observarà l'evolució dels usos del sòl a tota la zona per tal de veure com han anat canviat al llarg d'un període concret de temps. Amb aquestes dades es podrà observar de forma gràfica de quina manera es concentren les activitats productives pròpies de cada espai, així com veure com s'han anat centralitzant o descentralitzant de les diverses zones típicament pròpies de cada sector.

Per complementar aquestes dades respecte als sectors productius s'analitzaran dades respecte a la inversió en noves construccions per sectors tant a la ciutat de Barcelona com en els seus districtes. Aquestes dades ens proporcionaran informació respecte a les activitats a les quals se'ls hi està donant prioritat al districte.

La metodologia emprada per a la realització d'aquest treball es basa en la recopilació de dades a través d'articles i dossiers de l'Ajuntament per tal de resumir quines han estat les actuacions més significatives dutes a terme al barri. Seleccionar un marc teòric per al suport de l'anàlisi és essencial per tal de conèixer quines han estat les impressions d'alguns experts relacionats amb l'urbanisme, l'arquitectura, l'ordenació del territori, l'antropologia o la història. Una altra part important de la metodologia consisteix en recollir testimonis de persones implicades directa o indirectament en algunes d'aquestes actuacions que han condicionat el desenvolupament dels barris de Sant Martí. Aquests testimonis estan recollits en els apartats de 1992 Els Jocs Olímpics Barcelona i el del Pla 22@ Barcelona.

L'escala d'anàlisi del projecte es basa principalment en els barris de la zona sud de Sant Martí, un dels districtes de Barcelona. No obstant degut a la necessitat de recolzament per a poder explicar millor les actuacions en aquest territori es tindrà en compte informació, tant de la totalitat de la ciutat de Barcelona, com del districte sencer de Sant Martí o altres barris que el conformen.

Amb les dades disponibles a la xarxa se'n farà un anàlisi mitjançant les eines de geoprocessament d'Arcgis, programa específic per al tractament d'informació geogràfica, amb la qual es podran fer les comparatives i representar les dades de forma gràfica en mapes.

Aquest treball pot ser d'utilitat per a posteriors comparatives a altres ciutats amb territoris en transformació i desenvolupament similars. Pot ser d'utilitat per comparar diferents models de fer ciutat, especialment en zones que busquen assimilar nous rols de centralitat mitjançant la transformació o el canvi en els usos típics de l'espai per uns de nous. Aquests canvis poden afectar de diferents formes a la dinàmica general de la zona, es per aquest motiu que pot ser d'utilitat aquest estudi.

DESCRIPCIÓ DEL CONTINGUT

1992 ELS JOCS OLÍMPICS A BARCELONA

Amb el fi de la dictadura i l'arribada de la democràcia a la dècada dels 70 va arribar també una gran crisi econòmica e industrial. La situació de molts barris de Barcelona era molt precària, amb la qual cosa l'Ajuntament va disposar un seguit de plans especials de millora urbana per tal de millorar les condicions urbanístiques en matèria d'equipaments e infraestructures de molts barris. Als barris del sud del districte aquest fet va significar un període d'urbanisme basat en la transformació de places, rambles i avingudes que tenien com a objectiu regenerar el teixit social a partir de la millora dels espais públics. Als anys 80, però, es canvia radicalment aquesta dinàmica degut a l'adjudicació dels Jocs Olímpics del 1992 a la ciutat de Barcelona. És doncs, quan a partir de la data d'adjudicació al 1986, les propostes d'infraestructures afecten a una gran part de Sant Martí, especialment al Poblenou i a la Vila Olímpica. L'Ajuntament aprova un seguit de plans especials, entre ells, el de la Diagonal-Poblenou. Aquesta transformació dona pas a un nou barri d'habitatges i serveis en substitució de la indústria.

Conseqüentment Poblenou es veu afectat per remodelacions que deixen el barri obert al front marítim, amb la Vila Olímpica a una banda, l'eliminació del traçat ferroviari de la costa i la construcció de l'actual sistema de rondes, la rehabilitació de la Plaça de les Glories amb la construcció d'un centre comercial inclosa, la construcció del Teatre Nacional de Catalunya i de l'Auditori Municipal; la renovació de la Rambla del Poblenou i l'obertura dels eixos de comunicació en direcció mar – muntanya.

Finalment el Febrer de 1999 s'obrí el darrer tram de l'Avinguda Diagonal. Aquesta actuació va permetre connectar el Poblenou amb el centre de Barcelona mitjançant el principal eix de negocis de la ciutat. L'últim tram de l'Avinguda Diagonal va servir d'eix estructurador del teixit mixt del Poblenou on aquesta nova perspectiva va provocar un debat ciutadà sobre el futur de les 200 hectàrees de sòl industrial del barri pendents de renovació. El debat es decantà amb l'aprovació, el mes de juliol de 2000, de la Modificació del Pla General Metropolità per a la renovació de les àrees industrials de Poblenou, més coneguda com a Pla 22@.

RESUM I APORTACIONS DE LES ENTREVISTES DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BARCELONA A "BARCELONA '92 VISITA D'OBRES"

Amb motiu de l'aniversari dels 20 anys des dels Jocs Olímpics de Barcelona, l'Arxiu Municipal de Barcelona contribueix amb la presentació de la documentació sobre les obres en un projecte divulgatiu de com va ser la reforma urbanística i el seu impacte als diferents indrets de la ciutat. A part dels espectaculars recursos fotogràfics disponibles, es té la oportunitat de conèixer, de mà de testimonis de persones directament implicades en el projecte urbanístic dels JJOO, com i de quina manera van afectar les obres a la ciutat de Barcelona i els seus ciutadans¹.

Gràcies a les aportacions amb els seus testimonis, cadascun d'ells des del seu àmbit, es pot extreure que els Jocs Olímpics per a la ciutat de Barcelona varen suposar un pas de gegant endavant cap el progrés i la modernització. Tots ells destaquen la gran magnitud i el fet de no tenir cap precedent dins la ciutat de Barcelona. Tots ells van quedar sobrepassat per la magnitud del projecte i la rapidesa de transformació de l'espai.

2000-2010 EL PLA 22@BARCELONA

En aquest apartat es tenen en compte les actuacions que es van dur a terme al llarg dels primers anys del nou mil·lenni, actuacions com les del Fòrum Universal de les Cultures o de forma més significativa el Pla 22@ Barcelona.

¹Ajuntament de Barcelona. Barcelona '92. Visita d'obres. Testimonis:
http://www.bcn.cat/arxiu/visitadobrabcn92/public_html/es/index.html

OBJECTIUS DEL PLA 22@

Aquest últim pla va afectar, i afecta, a la majoria del districte de Sant Martí. El projecte es fonamenta en la innovació econòmica, social i sobretot urbana on el nou ordenament permetria una qualificació nova del sòl 22@, en substitució de la qualificació de sòl industrial tradicional 22a. Així doncs es pretén que els solars tinguin una major edificació, més espais públics o zones verdes i usos d'habitatge social, sempre que l'activitat industrial anterior sigui substituïda per oficines i altres serveis d'empreses i equipaments relacionats amb les noves tecnologies i el coneixement. L'objectiu és el d'animar els propietaris de sòl a renovar l'urbanisme obsolet de l'antiga indústria de finals del XIX i principis del XX, però mantenint l'activitat econòmica, cosa que no s'hauria garantit si s'hagués optat per una requalificació tradicional del sòl industrial cap a residencial.

ESTAT ACTUAL DELS PROJECTES

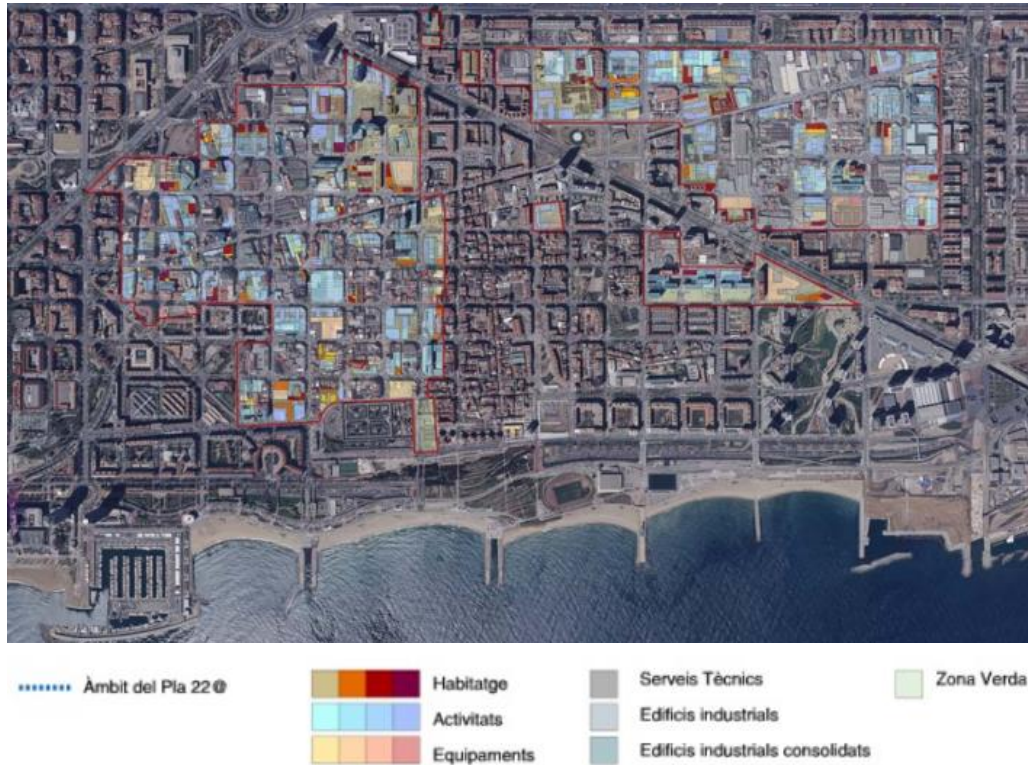
A l'abril de 2011, deu anys més tard de la presentació del 22@, immersos en una crisi global del sistema capitalista i a mig desenvolupament del Pla, l'Assemblea de Joves del Poblenou (ara Arran) presentava l'estudi "Torres més altes han caigut: el model 22@ al descobert"² un balanç dels 10 primers anys de 22@. Amb aquest estudi van fer públiques quines eren les lògiques i interessos del mode d'urbanització que guiava el 22@. Com estableix la geògrafa Saskia Sassen, es tracta d'uns modes de planificació urbanística que es basen en els grans projectes urbanístics amb la voluntat de revitalitzar zones per transformar-les en nodes de centralitat i concentració d'empreses, clústers de nous sectors econòmics que pretenen potenciar, en aquest cas el sector financer o de les noves tecnologies³.

A data de 2018 la majoria de les dades estadístiques no han estat actualitzades. Des del 2011 no s'han tornat a fer públiques les avaluacions en relació a cap àrea d'afectació del Pla urbanístic i l'últim dossier informatiu data de 2012. De fet la web informativa del projecte es troba fora de servei des del mes de novembre de 2017. Al Pla només li resten dos anys per cloure un desenvolupament projectat a 20 anys.

² Candidatura d'Unitat Popular: Sant Martí. Torres més altes han caigut: el model 22@ al descobert. 10 de maig de 2011. <https://cupsantmarti.wordpress.com/2011/05/10/torres-mes-altes-han-caigut-el-model-22-al-descobert/>

³ Saskia Sassen (2003). "Localizando ciudades en circuitos globales" a EURE, vol XXIX, n88.

FOTOPLÀNOL DE L'ESTAT ACTUAL DELS PROJECTES (2012)

FONT: El Pla 22@ Barcelona. Un programa de transformació urbana, econòmica i social

En el treball s'exposen els casos dels projectes de remodelació de la Plaça de les Glòries, com es vol donar nova centralitat dins la ciutat a la zona i els problemes que hi ha per a la realització del projecte; i la controversia al voltant de la reforma de l'antic resinte industrial de Can Ricart, que porta molts anys pendent d'assignació d'usos.

2010-2020 PLA ESTRATÈGIC METROPOLITÀ BARCELONA 2020

L'any 2010, coincidint amb el dècim aniversari del 22@Barcelona, es va aprovar pel Parlament de Catalunya la llei 31/2010 de la creació de l'Àrea Metropolitana de Barcelona proposta per un pla estratègic per tal de donar cohesió a l'àrea d'influència de Barcelona i donar-la d'una governança comuna i uns interessos comuns més enllà dels límits municipals establerts. El principal objectiu de la creació de l'AMB és literalment: "promoure un pla estratègic metropolità que, amb la participació dels agents econòmics, socials i institucionals, afavoreixi la modernització i la innovació". El Pla estratègic conjunt per a l'AMB promou la necessitat d'una participació publico-privada, un desenvolupament creixent amb col·laboració tant del govern com de la societat civil, les institucions i les empreses.

OBJECTIUS I PROJECTES

Els principals objectius del PEMB es basen en fer un anàlisi de quin és l'estat actual en els diferents sectors econòmics més innovadors i amb més potencial de la ciutat de Barcelona i la seva àrea metropolitana, identificar les mancances més evidents de cadascun d'aquests sectors i proposar un pla d'objectius i accions per tal de contrarestar-les i enfortir-los, per tal de destacar aquesta àrea i així transformar-la en un espai urbà d'influència arreu del món.

En definitiva, aquest pla vol consolidar Barcelona i la seva àrea metropolitana en un espai global, capaç de destacar a nivell internacional en els mercats més actuals i innovadors, així com també vol donar cohesió entre aquest tipus de desenvolupament econòmic i empresarial amb el desenvolupament de la societat que habita la ciutat i el seu entorn.

COM AFECTA A SANT MARTÍ

El PEMB 2020 afecta als barris de Sant Martí en molts aspectes, tot i així aquest pla estratègic significa una continuació i ampliació del que ja és el 22@Barcelona pels seus objectius i el tipus de projectes que es duen a terme. Amb el 22@Barcelona es volia definir la zona del Poblenou com a districte per a la innovació i la emprenedoria relacionada amb el disseny i les noves tecnologies, es volia caracteritzar la zona per a la implantació de campus universitaris, empreses relacionades amb els sectors més innovadors i hotels de luxe. Aquest fet compleix perfectament amb els objectius que es proposen al *Dossier Visió Barcelona 2020* pel conjunt de Barcelona.

Des del PEMB es vol arribar a consolidar aquesta zona de Barcelona com a centre neuràlgic de la innovació i la recerca. El campus de la comunicació de la universitat Pompeu Fabra, o l'adjudicació de les restes del complex industrial de Can Ricar per a l'ús universitari per part de la Universitat de Barcelona, així com també el Campus Politècnic al Besós, fan d'aquest un nou focus de recerca i coneixement. Aquest factor, juntament amb la proliferació d'implantació d'empreses internacionals i nacionals relacionades amb les noves tecnologies o el màrqueting fan del Poblenou un barri atractiu per a la inversió estrangera.

DADES DE L'EVOLUCIÓ URBANÍSTICA

En aquest apartat s'exposaran un seguit de dades cartogràfiques i estadístiques respecte la transformació urbanística de Sant Martí. Les dades estadístiques escollides es basen en l'evolució de la quantitat de llicències atorgades per a construccions i rehabilitacions de m² de sòl per a diferents usos. Les dades cartogràfiques es basen en l'evolució dels usos del sòl per a cinc períodes diferents: 1956, 1977, 1900, 2000 i 2006, així com també la configuració actual dels m² de sòl segons el Pla General Metropolità.

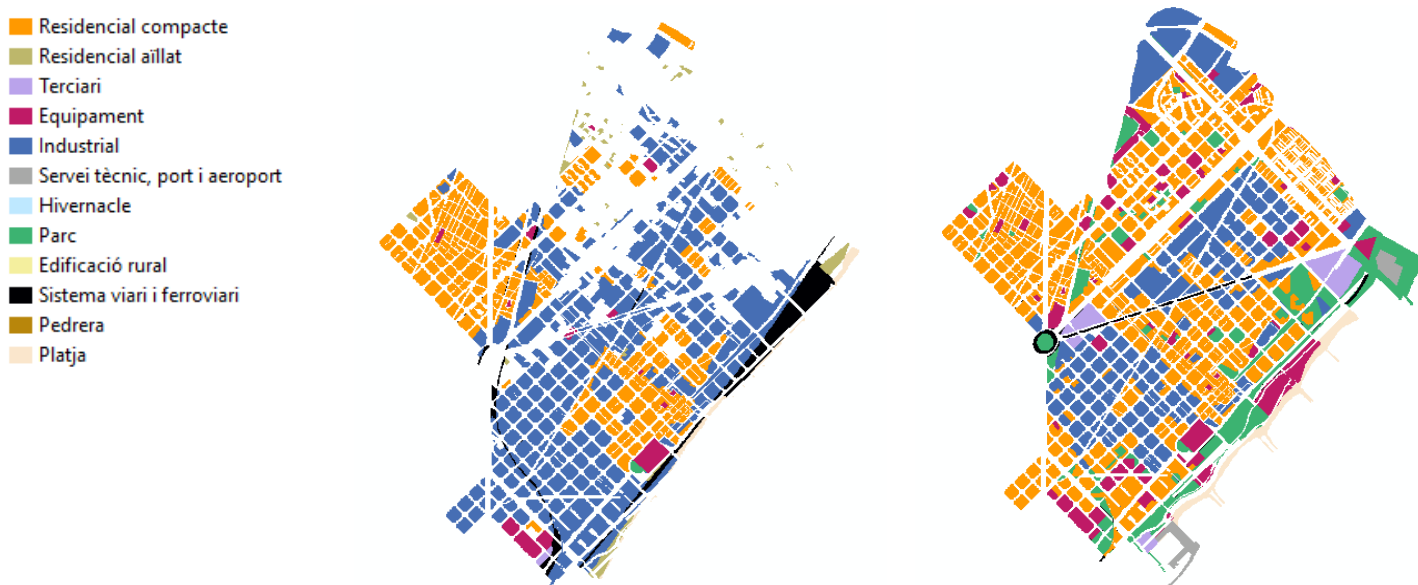
EVOLUCIÓ DE LES LLICÈNCIES D'OBRES MAJORS PER SECTORS

En aquest apartat es mostra l'evolució de les concessions de llicències d'obres majors per els principals sectors (oficines, residencial, hotels, industrial, equipaments i comerç) per al total de Barcelona i els seus districtes entre els períodes de 2000 al 2015. Resumidament, si es fa únicament un balanç d'aquesta inversió per al districte de Sant Martí, es pot comprovar com els sectors que més destaquen són el d'oficines i el residencial. Arrel l'autorització i execució del Pla

22@Barcelona les llicències per aquest tipus d'activitat, així com també per al sector hotel·ler, proliferaren de tal manera que colapsaren pràcticament la totalitat de les construccions per al període del 2000 al 2008, això es deu a la ràpida inversió privada per al desenvolupament d'aquestes activitats. Els sectors comercials i industrials no destaquen gaire, el primer per la no proliferació de més comerços, ja sigui per competències majors, degut a la proximitat amb tres grans centres comercials, degut a la crisi econòmica, que fa que les inversions en nous comerços siguin pràcticament nul·les o degut al fet que les noves zones urbanitzades no suposen encara un atractiu per assentar comerços. El segon sector, l'industrial, es veu molt reduït degut al simple fet de la deslocalització industrial, al gràfic concret per sector i la resta de districtes es veu com la concentració industrial es troba al districte de Sants Montjuïc, al menys per a l'àmbit barceloní, ja que és molt més comú la deslocalització cap el Vallès.

EVOLUCIÓ DE L'ÚS DEL SÒL AL DISTRICTE DE SANT MARTÍ

Evolució dels usos del sòl. Anys 1956 - 2006

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades del Geoportal d'estudis de l'AMB

En l'evolució dels usos del sòl per els diferents períodes representats es pot veure com, de manera general, la tendència de canvi es la de la substitució del sòl industrial per un de residencial compacte, parcs o equipaments, fruit del creixement natural demogràfic de la zona. No obstant la presència de sòl industrial continua sent molt potent a la zona, aquesta presència es justifica amb el canvi de tipus d'activitat industrial. El mapa que es mostra anteriorment es la comparativa entre la primera i la última imatge de la sèrie.

Anàlisi de les modificacions del Pla General Metropolità

1. Projectes estratègics metropolitans
 - 1.1 Àmbit singular de la Costa
 - 1.2 Àmbit singular de Collserola
 - 1.3 Pla de Vies
 - 1.4 Pla del Delta del Llobregat
 - 1.5 Àrees Residencials Estr.
2. Projectes de ciutat
 - 2.1 Àrees de nova centralitat
 - 2.2 Sagrera
 - 2.3 Front Marítim
 - 2.4 L'Hospitalet 2010
3. Noves transformacions urbanes
 - 3.1 Transformacions d'usos
 - 3.2 Requalificació d'equipaments
4. Ajustos a teixits residencials existents
 - 4.1 Núcli antic
 - 4.2 Polígons residencials
 - 4.3 Regularització d'urbanitzacions
5. Modificació de les determinacions del sòl urbanitzable
6. Actuacions puntuals de modificació de l'edificabilitat
 - 6.1 Transf. edificabilitat
 - 6.2 Augment densitat residencial
 - 6.3. Facilitar Desenv. Urbanístics
7. Altres actuacions puntuals
 - 7.1 Ajust Pla Especial Catàleg
 - 7.2 Hab. Dotacional o Dot. Hotel
 - 7.3 Implantació de Noves Activitats Econòmiques
 - 7.4 Implantació de Noves Activitats Específiques de Caràcter Dotacional
 - 7.5 Millorar Sistema de Zones Verdes o Equipaments
8. Ajustos puntuals
 - 8.1 Reconeixement Edificabilitat
 - 8.2 Ajust del Traçat o Alineació del Sistema Viari
 - 8.3 Resoldre Aspectes Incoherents del PGM
 - 8.4 Modif. Sense Classificar

FONT: Elaboració pròpia a partir de les dades de la col·lecció de Quaderns del PDU Metropolità d'Anàlisi de les modificacions del Pla General Metropolità de l'AMB 2013

En el mapa anterior es mostra part dels resultats de l'Anàlisi de les Modificacions del PGM de l'AMB, on es descriu com i en quina mesura aquestes modificacions puntuals han modificat les determinacions del PGM en els seus anys d'aplicació. Es té especial consideració en l'àmbit del districte de Sant Martí, però inevitablement es fa referència a altres actuacions de gran envergadura pròximes que afecten també el districte.

Per als barris de Sant Martí de més interès per a l'estudi s'han extret els següents resultats referits a cada categoria en la que es veuen afectats de forma significativa:

Projectes estratègics metropolitans: En aquest apartat els objectius principals d'aquestes modificacions es basen en l'obertura al mar dels assentaments urbans, la reestructuració i redefinició dels teixits urbans costaners per tal de fer possible aquesta obertura o pel cas que

afecta més significativament a Sant Martí, aconseguir que les operacions a emprendre permetin la realització dels equipaments necessaris per als JJOO de 1992.

Projectes de ciutat: A les àrees de nova centralitat de Barcelona es troba la Plaça de les Glòries i l'eix seguit de la Gran Via cap al Besòs. Aquest àmbit s'entenia per centres menors que tenien una posició perifèrica respecte el centre de la ciutat però que es pretenia dotar d'operacions en infraestructures o equipaments singulars que induïrien a un augment d'activitat al seu entorn.

La transformació de la Sagrera ha actuat com si es tractés d'una transformació urbana d'usos i una requalificació en relació amb tot el sistema ferroviari. La nova estació modifica tot el seu entorn, incorporant com a zona verda molts dels espais abans qualificats com a sistema ferroviari. Aquest gran espai verd i els carrers que el formen fan d'aquest sector un eix vertebrador d'un nou sector residencial i d'activitats que abans no hi eren.

Respecte el Front Marítim es va veure la necessitat d'ampliar la zona d'intervenció per integrar tot aquell territori adjacent que encara restava pendent d'integrar a la ciutat i es va crear aquesta categoria que engloba totes les actuacions comuns i aïllades centrades en aquesta localització (front marítim i marge dret del riu Besòs o el tram final de la Diagonal, per exemple).

Noves transformacions urbanes: Els barris del sud de Sant Martí es troben afectats per múltiples modificacions del PGM, especialment les de transformacions d'usos. Aquestes transformacions fan referència a les zones 14 que va delimitar el PGM i que avui dia tenen com a objectiu principal la implantació de noves activitats econòmiques específiques o, per el cas de Sant Martí, crear nous barris residencials sobre solars urbans que abans havien estat destinats a usos industrials.

CONCLUSIONS

Al llarg de tot el treball s'ha exposat l'importància de la tradició fabril i industrial de Sant Martí. Els barris del sud del districte eren característics per que la seva base productiva, primer agrícola, després industrial, condicionà de forma molt intensa la seva estructura social. Aquest perfil social és el que ha defensat amb més intensitat el patrimoni històric i cultural dels barris.

En relació a la planificació urbanística que ha afectat a la zona, en aquest treball s'han tingut en compte quatre actuacions que d'alguna manera han influït de forma molt significativa en la configuració urbana del barri i conseqüentment l'estructura social. Primerament la implantació del Pla de la Ribera, on gràcies a les actuacions veïnals es va tirar enrere, va posar de relleu l'ambició per les terres que ocupaven el Poblenou i les seves immediacions i la facilitat que l'Ajuntament tenia per modificar-les, però també va suposar l'inici del moviment veïnal per la protecció i la defensa del que ells consideraven casa seva. Aquest moviment veïnal continua avui dia, a les entrevistes s'ha pogut conèixer que moltes d'aquestes associacions són les que han negociat les condicions socials dins la planificació urbanística, per tal de garantir l'estabilitat i les bones condicions de vida dins els barris. A finals dels anys vuitanta la celebració dels JJOO a la ciutat de Barcelona va suposar una transformació integral de la ciutat. Els JJOO van deixar una herència d'infraestructures de luxe i qualitat, van modificar en gran mesura el barri sud del districte, especialment el Poblenou, i els van dotar d'un altre nivell o estatus social, però el que de veritat van provocar els jocs fou la globalització de Barcelona, l'obertura al món global, la internacionalització i l'especialització en el sistema productiu, financer i polític.

Les ambicions globals de la ciutat i l'interès per fer de Barcelona una ciutat global es van plasmar a través del Pla 22@Barcelona. Aquest pla proposa una transformació del barri del Poblenou a través de l'especialització en el sector productiu i financer, basat en la innovació i les noves tecnologies. Sassen (2007)⁴, mitjançant el concepte de "Ciudades Globales", pretén exposar un nou orde geogràfic i un nou model de ciutat en funció de les seves activitats i la seva repercussió per a la resta de ciutats. Aquestes ciutats globals corresponen a un nou tipus de geografia d'emplaçaments estratègics a nivell mundial per a al gestió i control d'assumptes referents especialment a economia i política. L'espai destinat al 22@ es un clar exemple del que exposa Sassen i es veurà reforçat i ampliat amb el que es vol assolir amb el Pla Estratègic Metropolità Barcelona 2020 o el posterior Pla 2025.

De manera més concreta, fent un balanç de les inversions en obres majors que s'han realitzat al districte, es pot veure com al període inicial després de l'aprovació del Pla 22@ la majoria d'aquestes inversions es realitzaven en oficines, hotels i en menor mesura edificis residencials. Aquestes inversions al període inicial van deixar la zona amb forts deficients d'equipaments i comerç al llarg del període de la crisi, ja que la inversió privada era molt major que la pública. Al llarg dels últims anys s'ha estat intentant revertir aquesta situació per tal de donar un major equilibri a la zona en matèria d'equipaments i serveis.

Amb el PEMB 2020 es consolida de forma general per a tota Barcelona el que es proposa per el districte de Sant Martí i el Poblenou amb el 22@Barcelona. Aquest pla mostra les ambicions d'especialització financera i política per a la ciutat de Barcelona i l'especial atenció en la terciarització del seu sistema productiu a través de la innovació i les noves tecnologies. Aquestes afirmacions confirmen que els barris s'han obert al turisme i a altres sectors terciaris molt especialitzats. Aquesta afirmació però, respon a una dinàmica global per a la totalitat de Barcelona, no només del Poblenou, Provençals del Poblenou, el Parc i la Llacuna del Poblenou o el Diagonal Mar i el Front Marítim.

A l'anàlisi de les modificacions del PGM es pot veure de manera resumida les grans actuacions que s'han dut a terme o que encara es troben en procés de desenvolupament al districte. Es veu com les extensions de terreny afectades són prou grans per redefinir tot un barri o en conjunt tot el districte. Actuacions com les del front marítim, la dotació de les àrees de nova centralitat de les Glòries i la Gran Via o, la que encara es troba més per definir, la gran extensió de parcel·les que es troben en plena transformació d'usos. Aquestes actuacions poden canviar de forma molt significativament tota la dinàmica urbanística, social o econòmica de la zona.

Per a la dinàmica social del barri, aquestes transformacions urbanístiques han suposat un canvi significatiu en dos aspectes: en primer lloc l'augment de la qualitat de vida, amb la "reurbanització" de molts espais en condició d'abandonament, l'augment d'equipaments i serveis, o actuacions com l'obertura del front marítim i la diagonal... En segon lloc el conseqüent canvi social que s'ha donat als barris. Aquest canvi social, fruit de la conseqüent millora dels

⁴ SASSEN, S. (2007): *La ciudad global: emplazamiento estratégico, nueva frontera*. Barcelona: MACBA.

barris, ha fet que augmenti l'estatus socioeconòmic de moltes famílies, especialment les nouvingudes.

Molts autors coincideixen en atribuir aquests canvis socials als processos de gentrificació, es cert que ha estat un canvi més notable al Poblenou, ja que les noves construccions s'orienten a un perfil socioeconòmic poc relacionat amb el típic del Poblenou, però l'augment de la promoció d'habitatge protegit pretén donar suport a aquells que volen continuar al barri. Personalment, des de que estudio geografia sempre he pensat que la gentrificació era un problema que es donava al Poblenou o al Parc i la Llacuna del Poblenou, aquest treball m'ha donat una visió més amplia, la qual ha fet que consideri altres factors condicionants del que esta passant a aquests barris, especialment amb el tema de l'habitatge. Jo, com a veïna que viu de lloguer, trobo molt difícil l'accés a algun habitatge del barri degut als alts preus, però es un. Es podria dir, fins i tot plantejar, una hipòtesis per tal de obrir a debat la possible realització d'una altra tesi, el fet de que les transformacions urbanístiques han provocat una sèrie de conflictes que han derivat en una segregació social dins el Poblenou. Aquesta hipòtesis difereix del que s'ha comprovat al treball, més que segregació social, es pot parlar d'un canvi en el perfil socioeconòmic dels nouvinguts al barri, vinculat amb l'augment progressiu del perfil general del barri, ja sigui habitatge, oferta i diversitat laboral, equipaments...

Les actuacions urbanístiques han dotat el Poblenou d'un valor paisatgístic més elevat, la barreja entre espais modernistes amb rehabilitacions d'estructures fabrils antigues en nous espais productius fan del barri un espai que barreja la tradició i la innovació. Aquests canvis mostren que els canvis urbanístics que ha patit el districte posen en perill la seva identitat fabril. Aquesta afirmació es certa en mesura que s'ha de tenir en compte que barris com el Poblenou, Provençals del Poblenou o el Parc i la Llacuna del Poblenou, son barris amb unes arrels industrials molt fortes, es evident que la terciarització de l'activitat productiva fa que la industria no tingui cabuda al barri, però actuacions com la preservació d'antics complexos industrials fan que encara hi hagi un raig de llum que il·lumini el passat fabril que caracteritza l'essència dels barris.

En relació als aspectes metodològics d'aquest treball cal destacar la gran disponibilitat d'informació respecte als plans urbanístics recents PEMB 2020, exceptuant la informació disponible del 22@, que es troba molt desfasada i gens actualitzada. Falta actualitzar moltes dades i verificar-les de forma oficial, ja que molts diaris anuncien actuacions que la pròpia administració ni tan sols contempla. Respecte els Jocs Olímpics agraeixo enormement els recursos fotogràfics de les obres exposats a la web de l'Ajuntament ja que donen una visió de l'impacte i el progres que van suposar per a la ciutat de Barcelona i el Poblenou.

Pel que fa les dades per al treball amb les eines SIG, he trobat menys informació disponible a la xarxa de la que creia que hi hauria. Trobo que la disponibilitat de dades per a l'ús públic, especialment l'educatiu, es molt important i he trobat que l'ajuntament no proporciona moltes dades en el format de treball requerit per a aquest tipus de programes. Crec que a la llarga serà molt més fàcil aquest accés, especialment degut a la proliferació de l'ús de les eines SIG pero encara es troba força limitat.

De forma personal i a mode de conclusió final d'aquest treball, crec que els processos d'urbanització recents s'han caracteritzat per la homogeneïtzació del paisatge urbà,

probablement degut a la globalització, que ha fet que moltes ciutats formin part d'un mateix eix connector, deixant a banda part de la pròpia identitat d'una ciutat, tot i així cal destacar que encara continuen havent trets característics que fan que molts indrets continuïn tenint l'essència que els caracteritzava, com es el cas del barri del Poblenou. El disseny intern de la ciutat s'ha vist modificat més enllà de lo purament estètic donant pas a una transformació progressiva constant en la qual les transformacions urbanístiques han determinat el caràcter econòmic i socio-cultural de la població resident.

BIBLIOGRAFIA

Ajuntament de Barcelona. 22@ Barcelona. <http://www.22barcelona.com>.

Ajuntament de Barcelona. Barcelona '92. Visita d'obres: <http://www.bcn.cat/arxiu/visitadobrabcn92/index.html>

Arxiu Històric del Poblenou, El Poblenou: 150 anys d'història, Arxiu Històric del Poblenou, Barcelona, 1991.

ASSOCIACIÓ PLA ESTRATÈGIC METROPOLITÀ de BARCELONA. *Barcelona Visió 2020. Una proposta estratègica*. Barcelona, Novembre 2010.

BRUNET i CID, F. *Dinàmica econòmica i posició estratègica del Poblenou*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1995.

BORONAT, G.; LAGO, X. i MAYORAL, J. *Glòries, cruïlla de camins*. Barcelona: Arxiu Històric Fort Pienc, 2011.

BOIXADER, J. *La acción colectiva de los agentes urbanos en la transformación de Barcelona: aproximación al distrito 22@Barcelona*. Scripta Nova, Vol. IX, núm. 194 (80), 1 de Agost de 2005, Barcelona.

BURRIEL, Eugenio L. (2008): *La década prodigiosa del urbanismo español (1997-2006)*. Scripta Nova, Vol. XII, núm. 270 (64), Barcelona, Universitat de Barcelona.

CAPEL, H. *El debate sobre la construcción de la ciudad y el llamado "Modelo Barcelona"* Scripta Nova, Vol. XI, núm. 233, 15 de Febrer de 2007, Barcelona.

CAPEL, H. *El modelo Barcelona: un examen crítico*. Barcelona, 2005.

CARRERAS, J.; ALARCÓN, X. i MANUBENS, P. Col·lecció Quaderns PDU Metropolità. Quaderns 2: Anàlisi de les modificacions del Pla General Metropolità, 2013.

CHECA ARTASU, M.M. *Geografías para el patrimonio industrial en España: el caso de Barcelona*. Scripta Nova, Vol. XI, num. 245 (32), 1 de Agost de 2007, Barcelona.

CONSOLO, R. *El modelo Barcelona de espacio público y diseño urbano: de la Manchester catalana al 22@. Calle Pere IV – el eje obrero del Poblenou*. Barcelona: Dipòsit digital de la UB. Juliol 2013.

Coordinadora Contra el 22@: www.poblenou.org.

CRUZ I GALLACH, H. i MARTÍ-COSTA, M. *Conflictos urbanísticos y movilizaciones ciudadanas: reflexiones des de Barcelona*. Finisterra, Vol. XLV, nº90, pp.111-132, Lisboa.

DIRECCIÓ D'URBANISME del 22@BARCELONA. *El Pla 22@ Barcelona. Un programa de transformació urbana, econòmica i social*. Barcelona, Juny 2012.

- FERNÁNDEZ ÀRIAS, F. *Impactos sociales y económicos de la regeneración urbana en la vivienda. Del Poblenu postindustrial al nuevo urbanismo tecnológico del 22@*. Universitat Politècnica de Catalunya. Barcelona, Septembre 2014.
- GÁRATE NAVARRETE, V. *El Modelo Barcelona de espacio público y diseño urbano: Las Chimeneas industriales como elemento de arte público. El caso del Poblenu*. Barcelona. Universitat de Barcelona Barcelona, Gener 2011.
- GRAU, R. i LÓPEZ, M. Vells Suburbis fora ciutat. Sant Martí, un Manchester local. *Serra d'Or*, octubre 1973, pp. 19-25.
- LUQUE, J.C. i FOSSAS, J. Barcelona. El Poblenu. Recull fotogràfic 1886-1977. Barcelona, Abril 2010.
- MASSEY, D. (1991). *A Global Sense of Place*. *Marxims Today*, June, 26-32 [trad. Cast].
- MUÑOZ, F. (2008): *Urbanización. Paisajes comunies, lugares globales*. Barcelona: Gustavo Gili [resum].
- MAGRINYÀ, F. *El Ensanche y la Reforma de Ildefons Cerdà como instrumento urbanístico de referencia en la modernización urbana de Barcelona*. Universidad de Barcelona. 2009.
- MARRERO, G. *¿Del Manchester Catalán al Soho Barcelonés? La renovación del barrio del Poblenu en Barcelona y la cuesión de la vivienda*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2003.
- MUMFORD, L. *Historia natural de la urbanización*. Chicago (EEUU). 1956.
- NADAL, J. i TAFUNELL, X. *Sant Martí de Provençals, pulmó industrial de Barcelona (1847-1992)*. Barcelona: Columna, 1992.
- SASSEN, S. (2003). "Localizando ciudades en circuitos globales" a *EURE*, vol XXIX, n88.
- SASSEN, S. (2007): *La ciudad global: emplazamiento estratégico, nueva frontera*. Barcelona: MACBA.
- SMITH, N. (2012). *La nueva frontera urbana. Ciudad revanchista y gentrificación*, 73-98.
- SOMOZA, C. *Poblenu, de suburbi a terra promesa*. Barcelona, Octubre 2011.
- TAPADA, M.T., ARBACI, S. (2011). *Proyectos de regeneración urbana en Barcelona contra la segregación socioespacial (1986-2009): ¿solución o mito?* ACE, (17), 187-122.
- TATJER, M. *Can Ricart. Estudi patrimonial (síntesis)*. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2005.
- TATJER, M. *La Barceloneta: del siglo XVIII al Plan de la Ribera*. Barcelona: Los Libros de la Frontera, 1973.
- TATJER, M. i VILANOVA, A. *La ciutat de les Fàbriques: itineraris industrials de Sant Martí*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2002.
- TEJERO, E. i ENCINAS, R. *El Poblenu. Un barri a les portes del s.XXI*. Barcelona: Associació de veïns del Poblenu, 1997.
- TIRONI RODÒ, M. *Poblenu (re)inventado. Paisajes creativos, regeneración urbana y el Plan 22@Barcelona. Identidades: territorio, cultura, patrimonio*. Barcelona, 2010 núm. 2.